

Friedrich Schleiermacher

O RAZLIČNIH METODAH PREVAJANJA

Dejstvo, da [kak] govor prenašamo iz enega jezika [*Sprache*] v drugi, se nam v najbolj raznolikih podobah bliža od vsepovsod. Če – po eni strani – lahko s tem pridejo v stik ljudje, ki so izvorno morda za zemeljski premer oddaljeni drug od drugega; če lahko v eno govorico [*Sprache*] sprejmemo dosežke [*Erzeugnisse*] drugih, že stoletja izumrlih: tako se – po drugi strani – ne smemo omejiti na področje ›ene‹ govornice, *Einer Sprache*, ›enega‹ jezika, da bi naleteli na isti pojav. Ne le da so narečja različnih rodov kakega ljudstva in različen razvoj istega jezika ali narečja v različnih stoletjih že različni jeziki v ožjem smislu, – pogosto potrebujejo popolno medsebojno tolmačenje; tudi sodobniki, ki jih narečje ne ločuje, le različni ljudski razredi, ki so po druženju [*Umgang*] bolj malo povezani in se po svoji izobrazbi precej razhajajo, se pogosto lahko razumejo le po podobnem posredovanju. Ali nismo pogosto prinujeni, da si moramo šele prevesti govor koga drugega, ki nam je povsem enak, a drugače misli in čuti? Če namreč čutimo, da bi iste besede v naših ustih dobile povsem drug smisel ali da bi imele tu krepkejšo in tam šibkejšo vsebino kot v njegovih [ustih], in da, če hočemo izraziti isto kot méni on, bi se po

svojem načinu morali poslužiti povsem drugih besed in fraz: tako se zdi – ko si ta občutek pobliže določimo – in se nam porodi misel, da prevajamo. Tudi naše, lastne govore moramo čez čas prevajati, če jih želimo znova pravilno usvojiti. Te sposobnosti se ne izvaja samo zato, da to, kar je kakšna govornica spravila na plano na področju znanosti in govornih [redenden] umetnosti, presadimo na tuja tla in s tem povečamo okrožje učinkovanja teh dosežkov duha; izvajamo jo tudi v pridobitvenih stikih med posamičnimi, različnimi narodi, v diplomatskih stikih neodvisnih vlad, vsaka običajno govori z drugo zgolj v svoji lastni govornici, ko bi se radi strogo držali enakosti in ne uporabili kake mrtve govornice.

376

Seveda ne bomo pritegnili v naše sedanje motrenje vsega, kar leži v tem širnem okrožju. Nujnost, da moramo prevajati tudi znotraj lastnega jezika/govornice in narečja, je bolj ali manj trenutna potreba čudi, je pa tudi po svojem učinku preveč omejena na trenutek, da bi potrebovala kako drugo vodstvo kot vodstvo občutka; in če naj bi za to podali pravila, bi bila to lahko le tista, sledeč katerim človek dobi scela nravno razpoloženje, da ostane čut [Sinn] odprt tudi za manj sorodno. Če vse to osamimo, in sprva obstanemo le pri prenašanju iz tuje govornice v našo, bomo tudi tu našli dve različni področji – seveda ne povsem določeni, kakor se to tudi redko posreči, temveč le zabrisanih meja, četudi končne točke dovolj jasno vidimo, jih lahko razlikujemo. Tolmač opravlja svojo službo na področju poslovnega življenja, pravi prevajalec prvenstveno na področju znanosti in umetnosti.¹ Če se komu ta določitev besede zdi samovoljna, saj s tolmačenjem običajno označujemo bolj ustno, s prevajanjem pa pisno, potem ji oprostimo lagodnost za sedanjo potrebo toliko bolj, kolikor obe določili sploh nista daleč vsaksebi. Področju umetnosti in znanosti je lastna pisava [Schrift], samo z njo postanejo njuna dela trajna; in da bi znanstvene ali umetniške dosežke tolmačili od ust do ust, bi bilo prav tako nepotrebno, kakor se zdi nemogoče. Poslom je pisava le mehansko sredstvo; ustna pogajanja so pri tem izvorna, vsako pismo tolmačenje gledamo le kot zapis ustnega tolmačenja.

1 V izvorniku: »Der Dolmetscher nämlich verwaltet sein Amt in dem Gebiete des Geschäftslebens, der eigentliche Uebersetzer vornämlich in dem Gebiete der Wissenschaft und Kunst.« Oštevilčene opombe so prevajalčeve.

Zelo blizu duha in zvrsti tega področja sta dve nadaljnji [področji], ki ob veliki mnogovrstnosti pripadajočih predmetov tvorita prehod k področju umetnosti (prvo) in k področju znanosti (drugo). Vsaka pogajanja [*Verhandlung*], pri katerih se tolmačenje pojavi, so po eni strani dejstvo; njihov potek zajamemo [*aufgefaßt*] v dveh različnih jezikih. Tudi prevajanje spisov, pripovednih ali opisnih, ki prenaša že opisani potek [*Hergang*] dejstva v drugo govornico, lahko poseduje veliko lastnosti tolmačevega opravila. Manj ko v izvorniku [*Urschrift*] izstopa pisec sam, bolj ko ravna kot dojemajoči organ predmeta in sledi redu prostora in časa, toliko bolj gre pri prenašanju za golo tolmačenje. Tako se prevajalec časopisnih člankov in običajnih popotnih opisov sprva pridružuje tolmaču; lahko postane smešno, če je njegovo delo bolj zahtevno in zato meni, da je ravnal kot umetnik. Bolj pa ko v prikazu prevlada piščev svojevrstni način gledanja in povezovanja, bolj ko sledi kakemu prosto izbranemu ali z vtisom določenemu redu, toliko bolj njegovo delo prehaja na višje področje umetnosti, in tudi prevajalec mora za svoje delo prinesiti druge moči in spretnosti in biti v drugem smislu seznanjen s svojim pisateljem in njegovo govornico kot tolmač. Po drugi plati je praviloma vsako pogajanje, pri katerem se tolmači, določitev [*Festsetzung*: zakoličenje] posebnega primera po posebnih pravnih razmerjih; prenos se dogodi zgolj za udeležence, ki so jim ta razmerja zadostno znana, izrazi v obeh jezikih so določeni bodisi zakonsko oz. po rabi ali po obojestranskih pojasnilih. Nekaj drugega so pogajanja, četudi so prvim po formi pogosto povsem podobna, ki določijo nova pravna razmerja. Manj ko jih lahko gledamo kot kaj posebnega med zadostno znanimi občimi [pogajanj], toliko več znanstvenega poznavanja in razgledanosti terja že povzetek [*Abfassung*], in toliko več znanstvenega zadevnega in jezikovnega znanja bo za svoje delo potreboval tudi prevajalec. Po tej dvokraki, *zwiefachen*, dvojnostni lestvici stopenj se prevajalec torej vse bolj dviguje nad tolmača, vse do svojega najbolj svojevrstnega področja, namreč [področja] tistih duhovnih proizvodov/dosežkov [*Erzeugnissen*] umetnosti in znanosti, v katerih sta vse prosta svojevrstna kombinatorična zmožnost pisca na eni strani, duh govornice [skupaj] z v njej zapisanim sistemom nazorov in senčenjem razpoložen čudi na drugi strani – predmet nikakor ne vlada več, ampak ga obvladujeta misel in čud, pogosto je nastal šele po govoru in je tu obenem z njim.

V čem se torej utemeljuje ta pomembna razlika, ki se je vsak ove že na

mejnih planeh, najbolj pa bije v oči na najskrajnejših robovih? V poslovnem življenju imamo večinoma opraviti z navzočimi, vsaj s karseda natančno določenimi predmeti; vsa pogajanja imajo tako rekoč aritmetični in geometrični značaj, število in mera pomagata povsod; in tudi pri tistih pojmih, ki po izrazu starih sprejmejo vase presežek in manko [*das Mehr und Minder*] ter jih označuje stopnjevita lestvica besed, ki v vsakdanjem življenju odtehtajo in odvagajo nedoločeno vsebino, kmalu po zakonu in navadi nastane trdna raba posameznih besed. Če torej govoreči – ne z namenom, da bi jih zaobšel – kuje skrite nedoločnosti, ali če [kaj] (u)manjka zaradi nepremišljenosti: tako je razumljiv vsakomur, ki se spozna na zadevo in jezik, in ob vsakem primeru se v rabi jezika godijo le nepomembne razlike. Prav tako, kateri izraz v enem jeziku ustreza drugemu v drugem, o tem lahko redko nastane dvom, ki ga ne moremo odpraviti neposredno. Zato je prenašanje na tem področju skorajda mehanični posel, ki ga ob zmernem poznavanju obeh jezikov lahko opravlja vsakdo in – če se le ognemo očitno napačnemu – se godi le malo razlike med boljšim in slabšim. Pri dosežkih umetnosti in znanosti, če naj jih presajamo iz ene govornice v drugo, pride v poštev dvoje, pri čemer se razmerje povsem spremeni. Če bi namreč v dveh jezikih vsaki besedi enega natančno odgovarjala beseda drugega, bi izražala isti pojem v istem obsegu; če bi njune sklanjatve prikazovale ista razmerja in bi se njuni načini povezovanja medsebojno stapljali, tako da bi bili govornici dejansko različni zgolj za uho: tako bi vse prevajanje na področju umetnosti in znanosti, kolikor naj bi s tem sporočali le poznavanje vsebine kakega govora ali spisa, bilo prav tako zgolj mehanično, kakor na področju poslovnega življenja; in rekli bi za vsak prevod, z izjemo učinkovanj, ki jih proizvedeta ton in tonski način, da je tuji bralec s tem do pisca in njegovega dela v istem razmerju kakor domači. Vendar je z vsemi jeziki, ki niso tako bližje sorodni, da bi jih lahko gledali skoraj kot različna narečja, ravno obratno, in bolj ko so si po poreklu in času oddaljeni, še bolj tako, da v jeziku niti eni besedi ne ustreza natančno druga, nobeden od načinov spregatve enega ne povzema natančno iste mnogovrstnosti primerov razmerij drugega. S tem ko ta iracionalnost, da se tako izrazim, preveva vse prvine dveh jezikov, mora zadevati tudi področje meščanskega občevanja [*Verkehrrs*]. Očitno je, da tu precej manj pritiska, in da tako rekoč nima nobenega vpliva. Vse besede, ki izražajo predmete in dejavnosti, za katere lahko

gre, so tako rekoč preizkušene [*geaicht*], in če bi si prazno, preveč previdno dlakocepstvo še lahko prepovedovalo možen neenak pomen besed, potem stvar sama vse skupaj neposredno izenači. Povsem drugače je na področju, ki pripada umetnosti in znanosti, pa tudi povsod, kjer bolj vlada misel, ki je »eno« z govorjenjem [*Rede*]; ne [vlada] stvar, kot njeno samovoljno, morda pa tudi trdno določeno znamenje stoji tu beseda. Kako neskončno težak in zapleten je tu posel! kakšno natančno poznavanje in kakšno obvladovanje obeh jezikov predpostavlja! in pogosto, pri splošnem prepričanju, da se enako-veljavnega izraza sploh ne da najti, se ti, ki se spoznajo na zadevo in so v jeziku najbolj (po)učeni, pogosto odločilno razhajajo, če hočejo podati, kaj je torej tisto, kar pride najbližje. To prav tako velja za žive slikarske izraze pesniških del, kot tudi za najbolj odtegnjene, notranje in najbolj splošne izraze reči, ki jih označuje najvišja znanost.

Drugo pa, s čimer samolastno prevajanje postane povsem drugačno opravilo od golega tolmačenja, je tole. Povsod, kjer govor ni povsem vezan s pred očmi ležečimi predmeti ali z zunanjimi dejstvi, ki naj bi jih zgolj izrekal, torej tam, kjer govoreči bolj ali manj samodejavno misli, se torej hoče izpovedati, je govoreči v dvojnostnem razmerju do govorice, in njegov govor pravilno razumemo, kolikor to razmerje pravilno dojamemo. Vsak človek je po eni strani v oblasti govorice, ki jo govori; on in vse njegovo mišljenje je dosežek taiste. Ničesar ne more misliti v polni določenosti, kar bi bilo zunaj meja taiste; lik/oblika njegovih pojmov, način in meje njihove povezljivosti mu je vnaprej/pred-začrtana po govorici, v kateri je rojen in vzgojen, razum in fantazija sta vezana z njo. Po drugi strani vsak svobodno misleči[,] duhovno samodejavni človek tudi po svoje tvori/oblikuje govorico. Kajti, kako drugače kot s temi učinkovanji naj bi nastala in zrasla od svojega prvega surovega stanja do popolnejšega izoblikovanja v znanosti in umetnosti? V tem smislu je torej živa sila posameznika, ki v gnetljivi [*bildsam* : izobrazljivi] snovi govorice spravlja na plano nove forme, izvorno le za trenutno namero, da sporoča prehodno zavest; od njih [*von denen*] v jeziku več ali manj ostane; širijo se, ko jih vase oblikujoče sprejmejo drugi. Rečemo lahko: zgolj v tej meri, kolikor kdo tako učinkuje na govorico/jezik, si zasluži, da ga še naprej sprejemamo [*vernommen*] v njegovem vsakokratnem neposrednem področju. Vsak govor nujno hitro izzveni; tisoče organov ga spet lahko proizvede; zgolj ta [govor]

zmore in sme ostati dlje, ki sam tvori/oblikuje nov moment v življenju govornice same. Zato je treba vsak prosti in višji govor zajeti dvojnostno, *zwiefach*, dvokrako – delno iz duha govornice, sestavljen je iz njenih prvin, – kot tudi kot s tem duhom vezan in pogojen; iz njega v govornicu živo spočeti prikaz; po drugi strani ga je treba zajeti iz čudi govorečega kot njegovo dejanje, izšlo in pojasnljivo [je] zgolj iz njegovega bistva [*Wesen* : bitja]. Da, vsak govor te vrste je razumljen le v višjem smislu besede, če sta oba odnosa taistega skupaj in svojem resničnem razmerju[,] eden proti drugemu zajeta tako, da vemo, kateri od obeh prevladuje v celoti ali v posamičnih delih. Govor razumemo tudi kot dejanje, *Handlung*, ravnanje govorečega le, če obenem čutimo, kje in kako ga je zajela sila govornice, kje so se pod njenim vodstvom uvili bliski misli, kje in kako so v njenih formah zadržali tavajočo fantazijo.² Govor razumemo tudi kot proizvod, *Erzeugnis*, plod govornice in kot (p)ozunanjenje njenega duha le, če – na primer – čutimo, da je lahko tako mislil in govoril le Helen, tako je lahko zgolj ta govornica učinkovala v človeškem duhu, obenem pa čutimo: tako je edino ta mož lahko mislil in govoril helensko, tako je lahko zajel in oblikoval govornico, tako se razodeva le njegovo živo posedovanje jezikovnega bogastva, le en dejaven [*reger*] smisel za mero in blagoglasje, samo njegova miselna in tvorna zmožnost. Če je potemtakem razumevanje na tem področju težavno že v isti [*gleichen*] govornici, in vključuje v sebi natančno in globoko prodiranje v duha govornice in v svojevrstnost pisatelja; kako naj ne bo visoka umetnost, če govorimo o proizvodih [*Erzeugnissen*] tuje in daljne govornice! Kdor je usvojil to veščino razumevanja, z najbolj gorečimi napori glede govornice, z natančnim poznavanjem celote zgodovinskega življenja ljudstva, z najbolj živim upričujočevanjem posameznih del in njihovih tvorcev, tega, njega in edinole *njega*, lahko zamika sonarodnjakom in sodobnikom odpreti enako razumevanje mojstrov in umetnosti in znanosti. Pomenljivosti se morajo kopičiti, če si približa to nalogo, če hoče natančneje določiti svoje cilje in prehitava [*überschlägt*] svoja sredstva. Če naj bi si zadal, dva človeka, ki sta si povsem ločena, kakor [na primer] njegov govornice pisatelja nevesči jezikovni sodobnik,

380

2 »Man versteht die Rede auch als Handlung des redenden nur, wenn man zugleich fühlt, wo und wie die Gewalt der Sprache ihn ergriffen hat, wo an ihrer Leitung die Blize der Gedanken sich hingschlingelt haben, wo und wie in ihren Formen die umherschweifende Fantasie ist festgehalten worden.«

in pisatelj sam, da ju spravi v tako neposredno razmerje, kot je razmerje pisatelja in njegovega izvornega bralca? Ali pa če hoče svojim bralcem razpreti taisto razumevanje in taisti užitek, ki se ga sam razveseljuje; vtisnjene so mu sledi truda, primešan občutek tujega: kako naj prvo, pa tudi drugo, doseže s svojimi sredstvi? Če naj bi njegovi bralci razumeli, morajo dojeti duha govorce, ki je pisatelju domač, morajo uzreti njegov svojevrstni način mišljenja in občutljivost [*Sinnesart*]; da bi oboje lahko izposloval, jim ne more ponuditi nič drugega kot njihovo lastno govoricu, ki se z ono [drugo] nikjer zares ne ujema, zgolj s sabo, kakor je svojega pisatelja bolj ali manj jasno sam spoznal, ga bolj ali manj občudoval in cenil. Se prevajanje torej, če gledamo tako, ne zdi nespametno početje? Zato se v obupu, ali ta cilj dosežemo ali raje, prej ko bi lahko prišli do tega, da si isto razločno mislimo, ne za izrecni umetniški in jezikovni smisel, ampak za duhovno potrebo na eni, za duhovno umetnost na drugi strani, smo iznašli dva druga načina, da se seznanimo z deli tujih jezikov, pri čemer se ob težavah ene od njih nasilno odstrani, druge pametno zaobide, tu postavljeno idejo prevajanja pa povsem opusti; to sta parafraza in ponovno tvorjenje [*Nachbildung*].³ Parafraza želi prevladati iracionalnost jezikov, vendar le mehanično. Meni da, – če ne najdem besede v moji govoricu, ki ustreza besedi v izvorni govoricu [*Ursprache*], bom poskušal njeno vrednost potem kar najbolje doseči z dodajanjem omejujočih in razširjajočih določil. Tako se s težavo prebija med mučnim »preveč« in zoprnim »premalo« in kopiči puhle podrobnosti. Na ta način lahko morda z omejeno natančnostjo poda vsebino, povsem pa se odpove vtisu; nepopravljivo pokonča [*getödtet*] živ govor, saj vsakdo čuti, da ta izvorno tako ne more prihajati iz človekove čudi. Parafraza postopa s prvinami obeh jezikov, kakor da bile matematična znamenja, ki se jih da s povečevanjem ali pomanjšanjem zvajati na enako vrednost; v tem postopku se ne more pojaviti duh ne preobražene ne izvorne govorce. Če parafraza poleg tega poskuša psihološko označiti sledi povezovanja misli, kjer so nejasne in bi se razgubile – z vmesnimi stavki, ki jih zabija kot mejnike – tako obenem pri težkih kompozicijah stremi zavzeti mesto komentarja, in se jo še manj da zvesti na pojem prevoda. Ponovno tvorjenje [*Nachbildung* :

3 Prim. J. J. Winckelmann, »Misli o umetnosti«, *Nova revija* 309–311 (2008), str. 208, op. št. 24. Glej tudi op. št. 5.

vnovično, po-oblikovanje] se vda, upogne pod iracionalnostjo jezikov; prizna, da od ene umetnine govora ne more narediti odlitka, *Abbild*, odslike v drugem jeziku, ki bi v posamičnih delih ustrezal/a posamičnim delom izvirne podobe [*des Urbildes*], ampak ostane pri različnosti jezikov, s katero bistveno sovpadajo mnoge druge različnosti, ne preostane [torej] nič drugega, kakor izdelati pasliko, *Nachbild*, po-tvorbo, celoto, očitno iz delov, različnih od delov izvirne/pra-podobe, ki pa v svojem učinkovanju celoti vseeno pride tako blizu, kolikor razlika materiala to sploh dovoljuje.⁴ Taka po-tvorba, *Nachbild*, po-obličjenje⁵ torej ni več ono delo samo, v njem naj tudi ne bi bil predstavljen in naj ne bi učinkoval duh izvirne govornice, ampak je tujemu/nenavadnemu, ki ga je ta [duh] proizvedel, podtaknjeno [*unterlegt*] marsikaj drugega; naj bo tako delo, z upoštevanjem različnosti jezika, nravi, načinov izobrazbe, za svoje bralce karseda taisto, kar je izvirna, pra-podoba dala [*leistete*] svojim izvornim bralcem: s tem ko naj bi rešili enakolikost, enoterost vtisa, *Einerleiheit des Eindrucks*, se odpovemo identiteti dela. Po-tvorjevalec obeh, pisatelja in bralca po-tvorbe sploh ne želi spraviti skupaj, saj se mu zdi neposredno razmerje med njima nemogoče, temveč hoče zadnjemu zgolj narediti podoben vtis, kakršnega so imeli jezikovni in sočasni sodobniki izvirne podobe. Parafrazo bolj uporabljajo na področju znanosti, po-tvorjenje/po-obličjenje bolj na področju lepe umetnosti; kakor vsakdo priznava, da umetniško delo s parafraziranjem izgubi svoj ton, svoj sij, vso svojo umetniško vsebino, tako se verjetno ne bo nihče lotil te neumnosti, da bi hotel prosto podati po-tvorjenje vsebine znanstvene mojstrovine. Oba načina postopanja ne moreta zadovoljiti tistega, ki hoče, ko ga prežame vrednost tuje mojstrovine, razširiti krog učinkovanja taiste, – čez svoje jezikovne tovariše in ima pred očmi strožji pojem prevoda. Obeh zaradi odstopanja od tega pojma tudi ne moremo natančneje presojati;

4 »Die Nachbildung dagegen beugt sich unter der Irrationalität der Sprachen; sie gesteht, man könne von einem Kunstwerk der Rede kein Abbild in einer andern Sprache hervorbringen, das in seinen einzelnen Theilen den einzelnen Theilen des Urbildes genau entspräche, sondern es bleibe bei der Verschiedenheit der Sprachen, mit welcher so viele andere Verschiedenheiten wesentlich zusammenhängen, nichts anders übrig, als ein Nachbild auszuarbeiten, ein Ganzes, aus merklich von den Theilen des Urbildes verschiedenen Theilen zusammengesetzt, welches dennoch in seiner Wirkung jenem Ganzen so nahe komme, als die Verschiedenheit des Materials nur immer gestatte.«

5 Prim. F. Hölderlin, *Poetični fragmenti*, Hyperion, Koper 2012.

tu sta le kot mejnik za področje, s katerim imamo opravka.

Pravi prevajalec, ki želi ti povsem ločeni osebi, svojega pisatelja in svojega bralca, dejansko privedi skupaj, enega k drugemu, in želi zadnjemu, ne da bi ga silil iz kroga svoje materinščine, pripomoči h karseda pravilnemu in popolnemu razumetju in užitku prvega – kakšne poti tu lahko ubere? Po mojem samo dve. Ali prevajalec pusti pisatelja karseda pri miru in mu približa bralca; ali pusti bralca karseda pri miru in mu približa pisatelja. Oba sta si tako scela [*gänzlich*] različna, da nikakor ne moremo enega od obeh zasledovati kolikor se da strogo, iz mešanja obeh pa nujno nastane skrajno nezanesljiv rezultat; skrbi nas lahko, da se pisec in bralec povsem zgrešita. Razliko obeh metod, in to je njuno medsebojno razmerje, je treba nemudoma pojasniti. V prvem primeru se prevajalec trudi, da bralcu s svojim delom nadomesti razumevanje izvorne govorice, ki mu manjka. Bralcem poskuša sporočiti izrecno podobo, *das nämliche Bild*, izrecni vtis, *den nämlichen Eindruck*, ki ga je o delu dobil s poznavanjem izvorne govorice, kakršno je, jih torej premakniti na njim pravzaprav tuje mesto. Če prevod, na primer, želi, da njegov rimski avtor spregovori, kakor da bi Nemec govoril ali pisal Nemcem: tako [prevod] ne premakne avtorja samo poleg ali pa na mesto prevajalca, saj tudi njemu ne govori nemško, temveč rimsko, bržkone ga neposredno premakne v svet nemških bralcev, ga preobrazi v njim enakega: prav to je drugi primer. Prvi prevod bo v svoji zvrsti popoln, če lahko rečemo, da se je avtor tako dobro naučil nemško, kakor prevajalec rimsko, tako sam svojega izvorno rimsko napisanega dela ne bi drugače prevedel nemško, kakor je prevajalec to dejansko storil. Drugi [prevod] s tem, ko ne pokaže pisca, kakor bi sam prevajal, temveč tako, kakor bi sam izvorno pisal nemško kot Nemec – težka ima drugo merilo dovršenosti, kakor da bi se dalo zagotoviti, da se da vse nemške bralce skupaj spremeniti v poznavalce in sodobnike pisca, potem bi jim bilo delo samo postalo isto, kakor jim je zdaj, saj se je pisec spremenil v Nemca, prevod. Na to metodo očitno merijo vsi tisti, ki se poslužujejo formule, da naj bi avtorja prevajali tako, kakor bi sam pisal nemško. Iz te zoperstave se verjetno neposredno zjasni, kako različno mora biti postopanje v podrobnem povsod, in kako – če bi hoteli v taistem delu menjati metode – bi vse postalo nerazumljivo, neužitno.⁶

6 Prim. F. Hölderlin, *Poetični fragmenti*, str. 57 isl.

Nadalje bi rad naprej trdil, da razen teh dveh metod ne more obstajati kakšna tretja, ki bi imela pred očmi določen cilj. Več načinov postopanja ni možnih. Obe ločeni partiji se morata bodisi srečati v kaki osrednejši točki, in to bo vselej točka prevajalca, ali pa se mora ena [partija] podati v drugo, in od tod na področje prevoda spada le en način, drugi bi nastopil, če bi se – v našem primeru – nemški bralci povsem polastili rimskega jezika ali bolje, če bi se ta povsem in do preobrazbe polastil njih. Kar sicer še govorijo o dobesednem prevajanju in prevajanju po smislu, o zvestem in prostem, in kakršni koli izrazi so se že za to sploh uveljavili, če naj bi to tudi bile različne metode, se jih mora zmoči zvesti nazaj na obe [prejšnji]; če pa naj bi s tem označevali napake in vrline, tako bo zvesto in smiselno, ali preveč dobesedno in preveč prosto ene metode, nekaj drugega kot to [isto] druge [metode]. Moja namera je, ob zastranitvi vseh posameznih vprašanj, o katerih so že razpravljali umetnostni izvedenci, motriti le najboljčje poteze obeh metod, da pripravim vpogled, v čem so svojevrstne prednosti in težave vsake, s katere plati vsaka od njiju najbolj[e] doseže smoter prevajanja, in katere so meje uporabnosti vsake od njiju. S takega občega pregleda bi potem lahko naredili dvoje, ta razprava je zgolj uvod v to. Za vsako od obeh metod, bi, ob navezavi na različne zvrsti govora, lahko zasnovali napotila in primerjali, presojali najizbornejše poskuse, ki so jih naredili po obeh nazorih, in s tem zadevo še bolj razjasnili. Oboje moram prepustiti drugim ali vsaj kaki drugi priložnosti.

384

Tista metoda, ki stremi za tem, da bralcu ob prevodu da vtis, ki bi ga kot Nemeč prejel iz branja dela v izvornem jeziku, mora seveda sploh šele določiti, katero razumevanje izvirne govorice tako rekoč želi posnemati. Obstaja namreč to, česar ne sme posnemati, in drugo, česar ne more posnemati. Prvo je šolsko razumevanje, ki se trudno, skorajda grozno [*ekelhaft*] kobali skozi posamezno, in zato nikjer ne pride do jasnega pregleda celote, do živega zadržanja sovisja. Dokler izobraženi/omikani del kakega ljudstva v celoti še nima nikakršne izkušnje o bolj notrišnjem prodiranju v tuje govorce: tako naj se – po svojem dobrem geniju – pazijo tudi tisti, ki so že prišli naprej, in se takih prevodov ne lotevajo. Četudi bi hoteli lastno razumevanje vzeti za merilo, bi jih prav malo razumeli, in bore malo bi sporočali; če bi njihov prevod predstavljal običajno razumevanje, potem njihovega šepavega dela ne bi mogli dovolj urno suniti z odra. V taki dobi naj torej naprej prosta po-tvorjenja

zbudijo in izostrijo veselje do tujega, parafraze pripravijo splošnejše razumevanje in tako utirijo prihodnje prevode.* Obstaja tudi drugačno razumevanje, ki ga ne more ponovno/znova [*nachzubilden*] tvoriti noben prevajalec. Mislimo si namreč takšne čudežne može, ki jih narava rada občasno spravi na plano, da tako rekoč pokaže, da lahko v posameznih primerih izniči meje ljudskega, može, ki čutijo tako svojevrstno sorodnost s tujim bivanjem, da se povsem uživajo in umislijo v tujo govorico in njene dosežke, in s tem, ko se povsem zaposlijo s tujim svetom, dopustijo, da se domači svet in domača govorica povsem potujita, ali pa take može, ki so izbrani [*bestimmt*], da tako rekoč prikažejo zmožnost govorice v njenem celotnem obsegu, in jim vse govorice, ki jih sploh lahko dosežejo, veljajo povsem enako, jih oblačijo kot ulite: ti [možje] so na točki, kjer je vrednost prevajanja nična; v njihovem dojetanju tujih del ni namreč niti najmanjšega vpliva materinščine več; svojega razumevanja si nikakor ne ozavestijo v materinščini, temveč si ga povsem domače neposredno ozavestijo v izvorni govorici sami in tudi ne čutijo nikakršne nesorazmernosti med svojim mišljenjem in govorico, v kateri berejo: zato tudi nikakršen prevod ne more doseči ali prikazati njihovega razumevanja. Kakor bi se reklo, da zlivamo vodo v morje ali celo v vino, če bi hoteli prevajati zanje: zato se s svoje višave – ne povsem neupravičeno – celo sočutno nasmihajo poskusom, storjenim na tem področju. Seveda, če bi jim bilo občinstvo, za katerega se prevaja, enako, tega truda ne bi potrebovali. Prevajanje se torej navezuje na stanje, ki je v sredi med obema, in prevajalec si mora torej zastaviti za cilj, da svojemu bralcu priskrbi tako podobo in tak užitek, kakor ga branje tega dela [*des Werkes*] v izvorni govorici jamči [*gewährt*]

* To je bilo še v celoti stanje Nemcev v času, o katerem govori Goethe [*Goethe*] (*A. m. Leben* III, str. 111) in meni, da so prozni prevodi pesniških del, in ti bodo vselej morali bolj ali manj biti parafraze, spodbudnejši za izobrazbo mladine; do te mere se lahko popolnoma strinjam z njim; v takem času je mogoče od tujega pesništva narediti razumljivo zgolj iznajdevanje [*Erfindung*], njegove metrične in muzikalčne vrednosti se še ne da pripoznati. Ne morem pa verjeti, da naj Vosssov Homer in Schleglov Shakespeare še zdaj služita samo za interno zabavo učenjakov; prav tako ne, da naj bi prozni prevod Homerja lahko spodbudil resničen okus in umetniško omiko; predelava za otroke, tako kot Beckova, za odrasle, stare in mlade, svež in metričen prevod, ki ju morda resda še nimamo, – med tema dvema ne bi mogel imeti nič [tretjega] za bolj spodbudno. [*Avtorjeva opomba.*]

omikanemu možu, ki ga v boljšem smislu te besede imenujemo ljubitelj in poznavalec; – je domač v tujem jeziku, a mu ta vseeno še vedno ostaja tuj, ne more si več, tako kakor učenci, posameznega spet misliti v materinščini, preden lahko zajame celoto, ki pa se tam najbolj nemoteno razveseli lepote kakega dela, ko si ima v svesti razliko tega jezika od materinščine. Vsekakor nam okrožje učinkovanja in določilo tega načina prevajanja ostajata še precej nestanovitna tudi po zakoličenju teh točk. Vidimo le to, da, kakor nagnjenje za prevajanje lahko nastane šele takrat, ko je med izobraženim [*gebildeten*] delom ljudstva razširjena nekakšna sposobnost za občevanje s tujimi jeziki, tako bo rasla tudi ta večšina [*Kunst* : umetelnost] in bo cilj zastavljen vse više, bolj ko se ljubiteljstvo in poznavanje tujih del duha širita in povečujeta v ljudstvu med tistimi, ki so vadili svoje uho in ga izobrazili, ne da bi poznavanje jezika naredili za svoje izrecno opravilo. Obenem si ne moremo tajiti – bolj ko so bralci sprejemljivi za take prevode, bolj se kopičijo so tudi težave tega podjetja, še zlasti če gledamo na najbolj svojevrstne proizvode umetnosti in znanosti kakega ljudstva, ki so za prevajalca vendarle najpomembnejši predmeti. Kakor je namreč govornica zgodovinska reč, tako brez smisla za njeno zgodovino tudi pravega smisla zanjo ni.⁷ Jezikov ne iznajdemo, tudi vse povsem samovoljno delo na njih in v njih je neumnost; odkrivamo jih namreč postopoma, znanost in umetnost sta ti sili, ki to odkrivanje spodbujata in dovršujeta. Vsak odlikovan duh, v katerem se je v eni od obeh form svojevrstno oblikoval del nazorov ljudstva, dela in učinkuje za to v jeziku; njegova dela torej morajo vsebovati del njegove [*ihrer*] zgodovine. To prevajalcu znanstvenih del pogosto povzroča nepremagljive težave; kdor namreč z zadostnimi znanji bere odlikovano delo te vrste v izvorni govorici, ta se bo težko izmaknil njegovemu vplivu na govorico. Opazi, katere besede, katere zveze se mu v določenih rekljih prikažejo še v prvem siju novitete; uvidi, kako se s posebno potrebo tega duha in z njegovo označujočo močjo vtihotapijo v govorico; in to opažanje bistveno določi vtis, ki ga prejme. Naloga prevoda je, da prav to presadi naprej, na svojega bralca; sicer se izgubi pogosto tudi zelo pomemben del tistega, kar mu je namenjeno. Kako naj to dosežemo? Že v posamičnem pogosto novi besedi

386

7 »Nämlich, wie die Sprache ein geschichtliches Ding ist, so giebt es auch keinen rechten Sinn für sie, ohne Sinn für ihre Geschichte.«

izvirnika najbolj ustreza prav stara in izrabljena [beseda] v naši govorici, tako da mora prevajalec, ki je hotel pokazati besedotvornost dela, na to mesto postaviti tujo vsebino in se umakniti na področje po-tvarjanja [*Nachbildung*]! Kako pogosto beseda, četudi zmore novo podati z novim, najbolj podobna po sestavi in poreklu, ne zmore najbolj zvesto podati smisla, in mora zbuditi še druge odzvene, če ne želi škodovati neposrednemu sovisju! Mora se potolažiti s tem, da lahko na drugih mestih, kjer je pisec uporabil stare in znane besede, nadoknadi zamujeno, in v celoti le doseže to, česar ne zmore doseči v vsakem posamičnem primeru. Če pogledamo besedotvorje mojstra v vsem njegovem sovisju, masovno rabo sorodnih besed in besednih korenov v spisih, ki se medsebojno navezujejo: kako naj bi se prevajalec tu uspešno prebil skoz, saj je sistem pojmov in njihovih znamenj v govorici povsem drug, kot v izvorni govorici, in se besedni koreni, namesto da bi se paralelno pokrivali, v najbolj čud(ež)nih smereh križajo. Zato ni mogoče, da bi bila jezikovna raba prevajalca povsod tako sovisna, kakor je raba njegovega pisatelja. Tu se bo moral zadovoljiti, da v posameznem doseže, kar ne zmore doseči v celoti. Pri svojih bralcih si bo moral izpogajati [*sich bedingen*], da ne bodo tako strogo kot izvorni [bralci] pri kakem spisu mislili na druge [spise], ampak bodo vsakega motrili bolj zase, da, naj bi ga še pohvalili, če zna znotraj posamičnih spisov, pogosto tudi znotraj posamičnih delov taistih, ohraniti enakolikost [*Gleichförmigkeit*] v nameri pomembnejših predmetov, da »ena« beseda ne dobi množine povsem različnih zastopancev, ali pa da v prevodu vlada pisana različnost, kjer v izvorni govorici prevlada trdna sorodnost izraza. Te težave se večinoma kažejo na področju znanosti; druge pa, nič neznatnejše, na področju poezije in tudi bolj umetniške proze, za katero ima tudi muzikalični element jezika, ki se razodeva v ritmu in menjavi tona, odlikovan in višji pomen. Vsakdo čuti, da se izgubi najfinejši duh, najvišji čar umetnosti najbolj izpopolnjenih proizvodov, če to ostane neupoštevano ali se izniči. Kar torej umnemu [*sinnigen*] bralcu izvirnika v tem oziru pade v oči kot svojevrstno[,] kot namerno[,] kot učinkovito za ton in razpoloženje čudi, kot odločilno za mimično ali muzikalično spremljavo govora, to naj bi naš prevajalec tudi [so] prenesel. Kako pogosto sta – skoraj je že čudež, da nam ni treba reči zmeraj – ritmična in melodična zvestoba ter dialektična in gramatična [zvestoba] med sabo nepomirljivo sprti! Kako težavno, da v nihanju sem ter tja, ki naj bi ga

žrtvovali, pogosto pride na dan [to] nepravo!⁸ Kako težko celo to, da je prevajalec nepristranski glede tega, kar mora vsakemu odtegniti, njemu, ko se daje priložnost, da [to] tudi dejansko nadomesti, in ne, četudi je nevede zašel v precejšnjo enostranskost, ker se je njegova naklonjenost nagnila bolj k enemu umetnostnem elementu kot k drugemu!⁹ Če ima v umetniških delih raje etično snov in njeno obravnavo: tako bo manj opazil, kje je bil nepravičen do metričnega in muzikaličnega forme, in se – namesto da bi mislil na nadomestek – zadovoljil z lahnejšim in tako rekoč parafrastičnim prenosom taiste. Če pa se primeri, da je prevajalec glasbenik ali metrik, bo zanemaril logični element, da bi se povsem polastil muzikaličnega; in ko se v tej enostranskosti vse globlje zapleta, bo vse dlje delal bolj in bolj nezadovoljno, in če njegov prenos v celoti primerjamo z izvirnikom, bomo ugotovili, da je, ne da bi to opazil, vse bliže oni šolski ubornosti, ki se ji prek posameznega razgubi celota; namreč, če je na ljubo materialne podobnosti tona in ritma, žrtvoval to, kar je v eni govorici [podano] lahko in naravno, s težkimi in spotakljivimi izrazi v drugi [govorici]: tako mora v celoti nastati povsem različen vtis.

388

Pokažejo se še druge težave, če prevajalec gleda na svoje razmerje do govornice, v kateri piše, in na razmerje svojega prevoda do svojih drugih del. Če izvzamemo tiste čudežne mojstre, ki jim je več jezikov enakih, ali jim celo »en« priučeni jezik naravno prestopa materinščino, za katere smo rekli, se sploh ne da prevajati; vsi drugi ljudje, kakor koli tekoče neko tujo govorico že berejo, pri tem vseeno ohranijo občutek tujega. Kako naj prevajalec torej napravi, da na svoje bralce presadi prav ta občutek, da imajo pred sabo nekaj tujega, prevod pa jim predloži v njihovi materinščini?¹⁰ Rekli boste, da je beseda te uganke že davno najdena, da je pri nas pogosto bolj ko ne rešena; natančneje ko se namreč prevod navezuje na rekla izvirnika, toliko bolj tuje

8 »Wie schwer, daß nicht im Hin- und Herschwanken welches dort solle aufgeopfert werden, oft gerade das unrechte herauskomme.«

9 »»Wie schwer selbst daß der Uebersetzer unparteiisch, was er jedem hier hat entmüssen, ihm, wo die Gelegenheit es mit sich bringt, auch wirklich erseze, und nicht, wenn gleich unwissentlich, in eine beharrliche Einseitigkeit gerathe, weil seine Neigung dem einen Kunstelement vor dem andern gewidmet ist!«

10 »Wie soll nun der Uebersetzer es machen, um eben dieses Gefühl, daß sie ausländisches vor sich haben, auch auf seine Leser fortzupflanzen, denen er die Uebersetzung in ihrer Muttersprache vorlegt?«

opominja bralca. Seveda, lahko se je nasmihati temu postopku v splošnem. Če si te radosti nočemo pokvariti, če nočemo najbolj mojstrskega [kot] iz ene kopeli izliti skupaj z najbolj šolskim in najslabšim: potem moramo priznati, da je nedopusten zahtevek te metode prevajanja drža jezika, ki ni le vsakdanja, ampak tudi daje slutiti, da ni zrasla povsem prosto, bržkone se uklanja neki tuji podobnosti; priznati moramo, da je tako početje, umerjeno in umetelno, brez lastne škode in brez škode za govorico, morda največja težava, ki jo mora naš prevajalec prevladati. To podjetje se zdi kot najbolj čudežno stanje ponižanja, v katero se lahko prestavi ne prav slab pisatelj. Kdo ne bi rad, da njegova materinščina povsod nastopi v ljudstvu najprimernejši lepoti, ki jo je vsaka zvrst sposobna? Kdo ne bi raje spočlenjal otrok, ki čisto predstavljajo očetov rod, kot zaslepljene? Kdo si bo rad naložil kazanje v manj lahkih in prijetnih gibih, kakor bi vseeno zmogel, in se občasno zdel vsaj trd in tog, da bo bralcu tako spotakljiv kot tudi nujen, da ta ne izgubi zavesti o zadevi? Kdo bi rad prestajal, da ga imajo za nebogljenega, s tem ko se trudi ostati tako blizu tuji govorici, kolikor to lastna govorica sploh dovoljuje, da ga grajajo, kakor starše, ki svoje otroke predajo akrobatom, da svojo materinščino privaja na tuja in nenaravna zviranja, namesto da bi jo smelo vadil v domači gimnastiki! In končno, kdo bi rad, da ga ravno največji poznavalci in mojstri najsočutneje zasmehujejo, da njegove trudne in prejadrne nemščine ne bi razumeli, če je ne bi jemali skupaj z helenskim in rimskim [jezikom]? To so odrekanja, ki jih prevajalec nujno mora prevzeti, to so nevarnosti, ki se jim izpostavlja, če v prizadevanju [:] ohraniti ton govorice tuj, ne motri najfinejše ločnice; in jim tudi nikakor povsem ne uide, saj si vsak to ločnico povleče nekoliko drugače. Naj zdaj še pomisli na neizogibni vpliv navade: lahko ga postane strah, da se tudi v njegove svobodne in izvorne dosežke prevajanja prikrade marsikaj manj primernega in grobega, in mu nekoliko otopi nežni smisel za domačno dobro ubranost govorice. Sploh pa, če pomisli na véliko čredo posnemovalcev, na inertnost in povprečnost, ki vladata v pisateljski publikli – mora se prestrašiti, koliko razpuščenih, zakonom nasprotujočih bitij, koliko prave nebogljenosti in trdote, koliko jezikovne škode vseh vrst morda dobi na grbo; le najboljši in najslabši se ne bodo trudili iz njegovih prizadevanj povleči napačne prednosti. Dovolj pogosto smo slišali tožbe, da táko prevajanje nujno škodi čistosti jezika in mora biti škodljivo njegovemu mirnemu nadaljnjemu razvoju od znotraj

navzven. Naj bi jih torej v izogib postavili na stran s potešitvijo, da stoje tem težavam nasproti tudi prednosti, in da je, tako kot je vse dobro prepikano s slabim, modrost ravno v tem, da od prvega poberemo toliko, kot je le mogoče, od drugega pa tako malo, kot je le mogoče: toliko vsekakor izhaja iz te težke naloge, da naj bi v materinščini prikazovali tuje. Prvič, da ta metoda prevajanja ne more enako dobro uspevati v vseh jezikih, ampak zgolj v tistih, ki se jih ne da ujeti v preozke vezi klasičnega izraza, zunaj katerega je vse za odmet. Tako vezane govorice naj poskusijo širiti svoje področje s tem, da jih razširjajo tujci, ki potrebujejo več od svoje materinščine; zato so prvenstveno godne; naj si prisvojijo tuja dela s po-tvorbami ali pa morda z drugačnimi prevodi: ta način morajo prepustiti svobodnejšim jezikom, v katerih se bolj tolerira odstopanja in novosti, tako da iz njihovega kopičenja pod določenimi okoliščinami lahko nastane določen značaj [*Charakter* : obličje]. Iz tega dovolj razločno sledi, da tak način prevajanja sploh nima nikakršne vrednosti, če ga v kakem jeziku izvajamo le posamično in slučajno. Namena seveda nismo dosegli s tem, da v bralca zaveje tuj duh; če naj bi sploh dobil kako slutnjo, pa naj bo le oddaljeno, o izvorni govorici in o tem, za kar se ji ima delo za zahvaliti, in naj bi ga do neke mere nadomestili, saj je ne razume: tako ne more dobiti le povsem nedoločenega občutja, da to, kar bere, ne zveni povsem domače; zveneti mora določno drugače; to pa je mogoče le, če [bralac] lahko masovno [*in Masse*] primerja. Če je prebral kar nekaj od tega, za kar ve, da je prevedeno iz drugih novih in drugačnih starih jezikov, in da je prevedeno v tem smislu: tako se mu bo izgradil posluš, da lahko razlikuje staro in novejšo. Moral je že prebrati precej več, če naj bi razlikoval helenski izvor od rimskega, ali italijanski od španskega. In vendar je tudi to komajda najvišji smoter; bralec prevoda se bo izenačil z boljšim bralcem dela v izvorni govorici le tedaj, če bo zmožni poleg duha govorice v delu slutiti tudi svojevrstnega duha pisca, ga bo zmožni postopoma določno dojeti, za kar je nujen talent individualnega zrenja, edini organ, ki je neobhoden tudi za še večjo množico primerjav. Teh ni, če v eni govorici le sporadično prevajamo posamezna dela mojstrov posameznih zvrsti. Tako tudi najbolj omikani [*die gebildetsten*] bralci s prevodom dobijo le skrajno nepopolno poznavanje tujega; sploh ne gre misliti na to, da bi se lahko bodisi prek prevoda ali prek izvornika dvignili do izrecne sodbe. Zato ta vrsta prevajanja sploh terja postopek na veliko: presajanje celotnih literatur v jezik,

in ima smisel in vrednost edinole med ljudstvom, ki ima odločilno nagnjenje prisvajanja tujega. Posamezna dela te vrste imajo neko vrednost samo kot predhodniki bolj obče razvijajočega in izoblikujočega se zadovoljstva [*Lust* : ugodja] ob tem postopku. Če jih ta ne zganejo, potem imajo v duhu govornice in dobe nekaj proti sebi; potemtakem se lahko prikazujejo le kot zgrešeni poskusi in imajo zase malo ali nič uspeha. A tudi če ta zadeva prevlada, ni lahko pričakovati, da si bo delo take vrste, kakor koli izvrstno že je, pridobilo obče odobravanje. Ob mnogih ozirih, ki jih je treba upoštevati, in težavah, ki jih je treba prevladati, se morajo razviti različni pogledi na to, katere dele te naloge moramo poudariti in katere je prej treba podrediti. Tako se bodo oblikovale do neke mere različne šole med mojstri, in različne partije v občinstvu, kot pristaši onih; in četudi taista metoda vse osnavlja, bodo lahko drug poleg drugega obstajali različni prevodi istega dela, zajeti z različnih gledišč, o katerih ne bi mogli reči, da je kak v celoti popolnejši ali da zaostaja, temveč samo, da so eni deli v enem [prevodu] bolj posrečeni in drugi v drugih; šele vsi postavljeni skupaj, v medsebojni navezi, enim je posebna vrednota prvo, drugim drugo, približanje govornici izvornika ali prizanašanje lastni [govornici], povsem bodo izpolnili nalogo, vsak od njih pa bo imel relativno in subjektivno vrednost.

To so težave, ki tej metodi prevajanja nasprotujejo, in nepopolnosti, ki jo bistveno bremenijo. Ko jih priznamo, moramo pripoznati samo to podjetje, njegovih zaslug mu ne moremo odrekati. Temelji na dveh pogojih, da je razumevanje tujih del znano in zaželeno stanje, in da domači govornici priznavamo določeno prožnost. Kjer sta dana, je tako prevajanje naraven pojav, posega v celotno razvijanje duha, in kakor dobi posebno vrednost, daje tudi zanesljiv užitek.

Kako pa je z nasprotno metodo, ki svojemu bralcu ne prisoja nikakršnega truda oz. napora, mu tujega pisca pričara v njegovo neposredno pričujočnost, in želi delo pokazati tako, kakor bi bilo, če bi pisec sam izvorno pisal v jeziku bralca? To zahtevo so neredko izrekli kot tisto, ki jo je treba postaviti pravemu prevajalcu, – da je veliko višja ter popolnejša v primerjavi s prvo; narejeni so bili tudi poskusi v posamičnem, morda tudi celo mojstrovine, ki so si očitno zadali/e [*die*] ta cilj. Poglejmo, kako je s tem, in ali morda ne bi bilo dobro, če ne bi bilo to dosedaj nesporno bolj redko postopanje pogostejše, in bi izrinilo pomisljivo in v mnogih delih nezadostno [postopanje].

Takoj vidimo, jezik prevajalca se te metode ne more niti najmanj bati. Njegovo prvo pravilo mora biti, da si zaradi razmerja, v katerem je njegovo delo do tujega jezika, ne dovoli ničesar, kar ni dovoljeno tudi v vsakem izvornem spisu enake zvrsti v domačem jeziku. Tako kot kdorkoli drug ima obveznost, da mora motriti vsaj taisto skrbnost za čistost in dovršitev jezika, da stremi za isto lahnostjo in naravnostjo stila, ki slavi njegovega pisatelja v izvorni govoricici. Gotovo je tudi to, če hočemo našim sonarodnjakom res predočiti, kaj je bil nek pisatelj za svojo govoricico, da ne moremo vzpostaviti boljše formule, kakor da ga uvedemo s takim govorjenjem, kakor si moramo misliti, da bi govoril v naši govoricici, še posebej če je razvojna stopnja, na kateri je našel svoj jezik, podobna tisti, na kateri stoji naš jezik. V določenem smislu si lahko mislimo, kako bi govoril Tacit, če bi bil Nmec, se pravi, vzeto bolj natančno, kako bi govoril Nmec, ki bi bil za naš jezik to, kar je bil Tacit za svoj; in blagor temu, ki si to misli tako živo, da mu dejansko pusti tako govoriti!

392 Vendar, ali se to lahko zgodi s tem, ko mu pusti praviti taiste zadeve, o katerih govori rimski Tacit v latinščini, – to pa je drugo in ne zlahka pritrldilno vprašanje. Nekaj povsem drugega je namreč pravilno dojeti in nekako prikazati vpliv, ki ga je nek mož naredil na svoj jezik, nekaj povsem drugega hoteti izvedeti, kako bi se obrnile in svoj izraz dobile njegove misli, če bi bil vaju misliti izvorno, se izražati v drugi govoricici! Kdor je prepričan, da sta misel in izraz bistveno in notranje isto – in na tem prepričanju temelji celotna večšina vsega razumevanja govora, in torej tudi vsega prevajanja – ali lahko stremi, da bi človeka ločil od prirojene govoricice, in méni, da lahko človek – ali pa tudi le redosled misli kakega človeka – postane en in isti v dveh jezikih? ali pa tudi, če je nekako različen, si lahko domišlja, da lahko govor razblini do najnotranjajšega, pri tem pa izloči delež govoricice na tem, in z nekim novim, tako rekoč kemičnim procesom, zmore povezati to najbolj notranje taistega z bistvom in silo kake druge govoricice? Da bi to nalogo lahko rešili, bi bilo očitno treba vse, kar je v pisnem delu kakega moža – tudi najbolj oddaljeno učinkovanje česa takega, kar je od otroštva govoril in slišal v materinščini – povsem izločiti in ga tako rekoč prvesti h golemu svojevrstnemu, v smeri določenega predmeta dojetemu miselnemu načinu taistega; vse to, kar bi bilo lahko učinkovanje vsega tega, kar je od začetka svojega življenja ali pa od prvega poznanstva s tujo govoricico, v njej govoril in slišal, dokler ni prišel do sposobnosti v njej izvorno misliti in

zapisovati? To ne bo mogoče prej, dokler se ne posreči z umetnim kemičnim procesom sestaviti organske produkte. Da, rečemo lahko, cilj, prevajati tako, kakor bi pisec sam izvorno zapisal v jeziku prevoda, ni le nedosegljiv, temveč je tudi v sebi ničen in prazen; kdor namreč priznava tvorno/oblikujočo moč govornice – *die bildende Kraft der Sprache* – kako je eno s svojevrstnostjo ljudstva, ta mora tudi priznati, da je vsakemu najbolj odlikovanemu [ljudstvu] večinoma njegovo celotno vedenje, in tudi možnost predstaviti ga, oblikovano z govornico in po njej, in da torej nihče svoji govornici – tako rekoč mehanično in zunanje – ne nadeva vajeti; in kakor zlahka razvežemo vprego in vpnemo drugo, bi si lahko kdo po mili volji tako tudi v mišljenju nastavil drugo govornico, – da bržkone vsak izvorno producira le v svoji materinščini, in da sploh ni mogoče navreči vprašanja, kako bi svoja dela napisal v kakem od drugih jezikov. Nasprotno bo vsak seveda navajal dva primera, ki se dovolj pogosto pojavljata. Sprva je očitno tudi sicer obstajala sposobnost, ne le v posamičnih izjemah, tako se namreč še zdi, ampak tudi na veliko, izvorno pisati v drugih jezikih kot v prirojenem, da, tudi filozofirati in pesniti. Zakaj torej ne bi, da dobimo toliko zanesljivejše merilo, to sposobnost v mislih prenesli na vsakega pisatelja, ki ga želimo prevajati? Zato ne, ker je ta sposobnost takšna, da se javlja zgolj v primerih, kjer taisto bodisi nasploh ali vsaj o taistem tega ne bi mogli reči v prirojeni govornici.¹¹ Če se vrnemo v čase, ko so se romanski jeziku začeli oblikovati, kdo lahko reče, kateri jezik je bil takrat prirojen tedanjim ljudem? in kdo bi tajil, da tistim, ki jih je zajelo znanstveno prizadevanje, da jim je bil latinski jezik bolj materinščina kot vulgarni jezik? To še bolj popušča pri posameznih potrebah in dejavnosti duha. Dokler materinščina za te še ni oblikovana, ostaja tisti jezik parcialna materinščina, iz katere so se smeri duha naznanjale postajajočemu ljudstvu. Grotius in Leibnitz nista mogla, vsaj ne da bi bila povsem druga človeka, filozofirati nemško in nizozemsko. Da, tudi če je korenina že scela posušena, živica povsem iztrgana od starega debla, se mora, kdor ni sam obenem jezikovno-tvorno in preobračajoče bitje, mnogovrstno določno priklopiti na tujo govornico [bodisi] samovoljno ali zaradi podrejenih

11 »Darum nicht, weil es mit dieser Fertigkeit die Bewandtniß hat, daß sie nur in solchen Fällen vorkommt, wo dasselbe entweder überhaupt oder wenigstens von demselben nicht könnte in der angeborenen Sprache gesagt werden.«

razlogov. Našemu vélikemu kralju so se vse finejše in višje misli porodile v tujem jeziku in tega si je za to področje najbolj notranje usvojil. Kar je [po] francosko filozofiral in pesnil, ni bil sposoben filozofirati in pesniti nemško. Obžalovati moramo, da velika ljubezen do Anglije, ki je obvladovala del družine, ni mogla ubrati smeri, da bi ga od otroštva naprej vezala na angleško govoricu, katere zadnja zlata doba je takrat cvetela, in je nemški govoricici precej bližja. Smemo pa upati, da bi, če bi užival strogo učenjaško [*gelehrte*] vzgojo, raje filozofiral latinsko, in tudi pesnil, kot francosko. S tem ko je to torej zavezano posebnim pogojem, in ko prav tako ne v kateri koli tuji govoricici, temveč zgolj v neki določeni, vsak spravi na plano zgolj to, kar ne bi mogel spraviti na plano v svoji materinščini: to ne dokazuje nič za metodo prevajanja, ki želi pokazati, kako bi lahko kdo to, kar je dejansko napisal v svoji materinščini, napisal v kaki drugi govoricici. Drugi primer izvirnega branja in pisanja v tujih jezikih, se zdi za to metodo ugodnejši. Kdo pa bo našim svetovljanom in dvorjanom odrekel, da morajo to, kar ljubeznivega spravijo prek svojih ustnic s tujimi jeziki [*Zungen*], prav tako misliti v isti govoricici in ne notranje prevajati iz uboge nemščine? in kakor je njih slava, da lahko te sladkosti in prefinjenosti enako dobro povejo v mnogih jezikih, zato prav gotovo mislijo z isto lahnostjo; vsak bo za drugega prav dobro vedel, da bi to, kar je ravno povedal v francoščini, lahko povedal tudi po italijansko. Toda ti govori seveda niso iz tistega področja, kjer misli krepko poganjajo na plano iz globoke korenine svojevrstne govoricice, ampak [so] kakor kreša, ki jo umetelnež brez zemlje goji na beli glini. Ti govori niso ne sveta resnost govoricice, tudi ne lepa dobro umerjena igra taiste; temveč, kakor se ljudstva mešajo v tem času na način, ki so ga prej manj poznali, tako je povsod trg, in to so trški pogovori, naj bodo politični ali literarni, ali pa družabni, resnično ne pripadajo področju prevajanja, temveč le področju tolmača. Če se torej kaj takega, kakor se občasno menda dogaja, sprime v večjo celoto in postane spis: tako lahko tak spis, ki se povsem razigra v lahnem in prijetnem življenju, ne da bi razpiral kakršno koli globino prebivanja ali pa ohranjal svojevrstnost ljudstva, prevedemo po tem pravilu; a vendar samo njega [spis], saj je lahko le on izvirno prav tako dobro sestavljen v kaki drugi govoricici. Naprej naj se to pravilo ne razširja, morebiti le še na vhode in preddverja globljih in krasnih del, ki so pogosto zgrajena povsem na področju lahnega družabnega življenja. Namreč, kolikor bolj se posamične misli kakega

delu in njune povezave drži ljudska svojevrstnost, morda še izoblikovanost že davno preteklega časa, toliko bolj to pravilo sploh izgubi svoj pomen. Kolikor to ostaja resnično v prenekaterem oziru, da se človek v določenem smislu oblikuje/omika šele z razumevanjem več jezikov, in [je] svetovljan: tako vendarle moramo priznati, svetovljanstva nimamo za pristnega, če ob pomembnih momentih zataji ljubezen do domovine [*Vaterlandsliebe*], tako tudi v odnosu do jezikov taka obča ljubezen ni prava in resnično izoblikujoča/omikujoča, ki se za živo in višjo rabo katerega koli jezika, ni važno ali novega ali starega, hoče izenačiti z domovinsko [ljubeznijo]. Kakor se mora človek odločiti, da pripada ›eni‹ deželi, tako se mora človek odločiti tudi pripada ›eni‹ ali drugi govoric, ali pa brez opore lebdi v nerazveseljivi sredini. Res je, da si še zdaj uradno dopisujemo v latinščini, da ohranimo pri življenju zavest, da je bila to za naše prednike znanstvena in sveta materinščina; zdravilno je, da se to tudi sicer godi zaradi lažjega občevanja na področju skupne evropske znanosti; uspemo pa v tudi tem primeru le v tej meri, da je za vsako tako predstavo vse predmet, in lasten nazor in povezanost [*Verknüpfung*] pa bolj malo. Isto je z romanskim [jezikom]. Kdor prisiljeno in po uradni poti tako govorico piše, se prav dobro zaveda, da so njegove misli v prvem nastajanju nemške, in da jih že zelo zgodaj, ko se embryo še obliči, začenja prevajati; in kdor se žrtvuje zaradi znanosti, ta se bo tudi tam znašel zlahka, neprisiljeno in brez skritega prevajanja, kjer se čuti povsem v oblasti predmeta. Poleg tega seveda ostaja tudi svobodno ljubiteljstvo latinskega ali romaničnega pisanja, in če bi s tem res ciljali na to, da bi v tuji govoric producirali enako dobro kot v lastni in enako izvorno; potem bi to nemudoma razglasil za pregrešno in magično umetnost, kakor dvojno hojo, s katero človek, ne le da prezira zakone narave, ampak kani zmesti tudi druge. Temu verjetno ni tako, ampak to posebej sitno ljubiteljstvo je le fina mimična igra, s katero si prijetno kratimo čas kvečjemu v predverjih znanosti in umetnosti. Ta produkcija v tujem jeziku ni izvorna; spomini na določenega pisatelja ali tudi na način kakega obdobja, ki predstavlja tako rekoč občo osebo, lebdi v duši skorajda kot živa zunanja podoba, posnemanje taiste vodi in določa to produkcijo. Zato po tej poti redko nastane kaj, kar bi imelo resnično vrednost zunaj mimične natančnosti; priljubljene umetniže se toliko bolj nedolžno razveselimo, kolikor razločnejše lahko igrano osebo povsod spregledamo. Je kdo zoper naravo in nprav formalno ubežnik [*Überläufer*] iz

materinščine, in se je predal kaki drugi [materinščini]: tudi ne gre za bolj okrašen in pripesnjen porog, če zagotavlja, da se v tej sploh ne zna več gibati; gre za opravičenje, ki si ga je dolžan sebi samemu, da je njegova narava resnični čudež narave zoper vsa pravila in red, in tudi pomiritev za druge, da ne hodi dvojno, kot prikazen.

Predolgo smo se zadržali pri tuj(ostn)em; nameravali smo govoriti o zapisanem v tujih jezikih, namesto o prevajanju iz tujih jezikov. Zadeva je taka: če prevodu izvorno v tuji govorici ni mogoče, kolikor je večšina [*Kunst*], [pri]pisati kaj vrednega in obenem potrebnega, in tudi če je to vsaj redka in čudežna izjema; tako se tudi ne da postavljati pravil za prevod, da naj misli kot pisec sam, kako bi prav to zapisal v jeziku prevajalca; ni veliko primerov dvojezičnih piscev, od katerih bi lahko izvajali analogijo, ki bi ji prevajalec lahko sledil, temveč bo po tem, kar smo povedali zgoraj, pri vseh delih [*Werken*], ki niso enaka lahni zabavi, ali poslovnemu stilu, prepuščen skorajda edinole svoji domišljiji. Kaj naj bi pripomnili, če prevajalec pravi bralcu – prinašam ti knjigo, kakor bi jo napisal mož, če bi pisal nemško – in bralec odgovarja, zavezan sem ti tako, kakor če bi mi prinesel podobo moža, kako(r) bi izgledal, če bi ga njegova mati spočela z drugim očetom? Če je namreč delom [*Werken*], ki v višjem smislu pripadajo znanosti in umetnosti, svojevrstni duh pisca mati, tako je njegov domovinski jezik oče. Eno umetniško delce, kakor drugo, terja skrivnostne vpoglede, ki jih nihče nima, in le kot igro lahko nepristransko uživamo tako prvo kot tudi drugo.

Kakor koli je uporabnost te metode omejena, da, na področju prevajanja skoraj enaka ničli, se to najbolje potrjuje, če vidimo, v kako nepremagljive težave se zapleta v posameznih vejah znanosti in umetnosti. Če moramo reči, da je že v rabi vsakdanjega življenja, v govorici le malo besed, ki bi jim v kateri koli drugi [govorici] popolnoma ustrezala kaka druga [beseda], tako da bi jo lahko uporabljali v vseh primerih, v čemer to, in da bi jo lahko uporabljali v isti zvezi kot prvo, in da bi vselej proizvedla taisti učinek: potem to še bolj velja za vse pojme, bolj ko jim je primešana filozofska vsebina, še najbolj pa za samolastno filozofijo. Tu bolj kot kjerkoli [drugje], vsebuje vsaka govorica, kljub različnim istočasnim in sledečim si nazorom, v sebi vendarle »ena« sistem pojmov, ki se prav zato, ker se v isti govorici dotikajo, povezujejo, dopolnjujejo, so »ena« celota, – njeni posamezni deli ne ustrezajo delom iz sistema drugih

jezikov, razen [*kaum*] če odštejemo boga in bit, *Gott und Sein*, pra-samostalnik in pra-glagol, *das Urhauptwort und das Urzeitwort*.¹² Tudi povsem splošno, četudi leži zunaj področja svojevrstnosti, ga ta [*von ihr*] vseeno obsijava in barva. V tem sistemu govornice mora vziti/se poroditi modrost vsakega posameznika [*eines jeden*]. Vsak črpa iz navzočega, vsak pomaga spraviti na svetlo tisto nenavzoče, a vendarle pred-oblikovano. Zgolj tako je modrost posameznika živa, in lahko svoje bivanje dejansko obvladuje, ki ga povsem strne [*zusammenfaßt*] v tej govornici. Če se torej prevajalec filozofskega pisatelja noče odločiti, da bo jezik prevoda, kolikor se to da storiti, upognil [*beugen* : uvil] po govornici izvirnika, da bo dal kar najbolj slutiti v njem izoblikovani pojmovni sistem; če želi, da njegov pisatelj govori tako, kakor da bi svoje misli in govor izvorno izoblikoval v kaki drugi govornici: kaj mu ob nepodobnosti elementov v obeh jezikih še preostane – ali da parafrazira – pri čemer svojega namena ne doseže; parafraza nikdar ne bo in ne more izgledati kot nekaj v taistem jeziku izvorno na plano spravljenega – ali pa mora vso vednost in znanost svojega moža pretvoriti/preobličiti v pojmovni sistem drugega jezika in tako preobraziti posamezne dele, pri čemer ne moremo videti, kako bi lahko zamejili najbolj divjo samovoljo. Reči moramo: kdor ima vsaj malo spoštovanja do filozofskih prizadevanj in razvoja, se sploh ne more spustiti v tako razpuščeno igro. Platonu [to] morda lahko naprtimo, če od filozofa preidem na komediografa. Ta umetniška zvrst je, kar se tiče jezika, najbližje družabnemu pogovoru. Celoten prikaz živi v n raveh časa in ljudstva, ki se prvenstveno spet živo zrcalijo v jeziku. Lahnost in naravnost v ljubkosti sta njegova prva čednost; prav zato so tu težave prevoda sledeč ravnokar motreni metodi neznanke. Vsako (pri)bližanje tujemu jeziku škodi onim vrlinam govorjenja [*des Votrages*]. Če pustimo, da prevod govori pesnik gledališke igre tako, kakor da bi izvorno pesnil v svojem jeziku: tako tudi ne more marsičesa izraziti, saj temu ljudstvu ni domače; tudi v jeziku nima nikakršnega znamenja. Prevajalec mora tu bodisi povsem odrezati in tako uničiti silo in formo celote,

12 »Hier mehr als irgendwo enthält jede Sprache, trotz der verschiedenen gleichzeitigen und auf einander folgenden Ansichten, doch Ein System von Begriffen in sich, die eben dadurch daß sie sich in derselben Sprache berühren, erbinden, ergänzen, Ein Ganzes sind, dessen einzelnen Theilen aber keine aus dem System anderer Sprachen entsprechen, kaum Gott und Sein, das Urhauptwort und das Urzeitwort abgerechnet.«

ali pa mora na to mesto postaviti kaj drugega. Na tem področju torej vodi formula, če ji popolnoma sledimo, očitno h golemu po-tvarjanju, po-obličanju ali še bolj k zoprni, vpadljivi in zmedeni mešavi prevoda in po-tvorbe, ki bralca meče sem ter tja, kakor žogo, med njegovim in tujim svetom, med piščevo in prevajalčevo iznajdbo in vicem, nemilosrdno; nikakršnega čistega užitka ne more imeti, na koncu se mu zagotovo zvrta in zmoti v glavi. Prevajalec po drugi metodi, nasprotno, sploh nima nikakršne spodbude za take svojevoljne spremembe, saj naj bi njegov bralec vselej imel pred očmi, da je pisec živel v drugem svetu in pisal v drugem jeziku. Napoten je na resda težko večšino supliranja poznavanja tega tujega sveta, po najkrajši, najbolj smotrni poti, da lahko povsod preseva večja lahnost in naravnost originala. Oba primera, vzeta s skrajnih koncev znanosti in umetnosti, razločno pokažeta, kako malo lahko z neko metodo, ki želi prevedenemu delu povsem in v celoti vdihniti duha tuje govornice, dosežemo pravi namen/smoter vsega prevajanja: karseda nepopačen užitek tujih del. Temu se pridruži še, da ima vsak jezik svojo svojevrstnost tudi v ritmih, tako za prozo kot za poezijo, in da, če naj bi izdelali fikcijo, da bi pisec lahko pisal tudi v jeziku prevajalca, je torej treba, da nastopi tudi v ritmih tega jezika, s čimer svoje delo še bolj zmaliči, še bolj omeji poznavanje njegove svojevrstnosti, ki jo prevod omogoča.

398

Dejansko ta fikcija, na kateri edinole temelji zdaj motrena teorija prevajanja, daleč prestopa smoter/namero tega posla. Prevajanje s prvega gledišča, je zadeva potrebe za ljudstvo, od katerega si lahko le majhen del oskrbi zadovoljivo poznavanje tujih jezikov, večji del pa ima smisel za uživanje tujih del. Če bi ta del lahko povsem prešel v prvega: potem bi bilo to prevajanje nepotrebno, težko bi kdo prevzel ta nehvaležni trud. Ni pa tako z drugim načinom. Ta nima opravka z nujo, je delo poželjivosti in napuha. Tuji jeziki bi bili lahko razširjeni do te mere, kolikor je to sploh mogoče, spodoben dostop k svojim najplemenitejšim delom [*Werken*] povsem na razpolago vsakemu, ki je za to sposoben – pa vendarle bi šlo za nenavadno podjetje, ki bi okoli sebe zbiralo toliko več in bolj napetih poslušalcev, če bi nam kdo obljubil, da bo kako Ciceronovo ali Platonovo delo prikazal tako, kakor bi ju moža napisala sama, neposredno nemško. In če nas bi kdo privedel tako daleč, da tega ne počnemo le v lastni materinščini, ampak celo tudi v kaki drugi, tuji, bi bil potemtakem največji mojster v težavni in skorajda nemogoči večšini

medsebojnega razblinjanja duha jezikov [*Geister der Sprachen*]. Vidimo pa, da to, strogo vzeto, ne bi bilo nikakršno prevajanje, in namera/smoter tudi ne bi bil/a karseda natančni užitek del samih; vse bolj in bolj bi postajalo naknadna tvorba, *Nachbildung*, po-tvorba, in tako umetnino ali umetelnost bi lahko prav užival nekdo, ki bi te pisatelje že sicer neposredno poznal. In izrecna namera bi bila lahko le [ta], da v posameznem v različnih jezikih ponazorimo enako razmerje (pre)nekaterih izrazov in kombinacij do enega določnega karakterja, v celoti pa osvetlimo jezik s svojevrstnim duhom tujega mojstra, tega pa povsem ločimo in razvežemo od njegove govorice.¹³ Ker je vse to umetelna in ljubka igra, ta pa počiva na fikciji, ki jo je skorajda nemogoče izpeljati: tako dojamemo, kako vaditi to vrsto prevajanja v zelo pičlih poskusih, ki tudi sami dovolj razločno pokažejo, da se v velikem tako ne da postopati. Razglašajo tudi, da zagotovo zgolj odlični mojstri, ki si smejo drzniti kaj čudežnega, lahko delajo po tej metodi; upravičeno samo tisti, ki so svoje izrecne obveze do sveta že izpolnili, in se zato lahko prepustijo mamljivi in malce nevarni igri. Toliko laže tudi razumejo, da mojstri, ki se čutijo sposobni kaj takega poskusiti, na posel onih drugih prevajalcev precej sočutno gledajo zviška. Menijo, da se sami ukvarjajo predvsem z lepo in svobodno umetnostjo, ostali se jim zde mnogo bliže tolmačem, s tem ko vendarle služijo potrebi, četudi nekaj višji. In obžalovanja vredni se jim zdijo, da porabijo precej več veščosti in truda, kakor je treba za ta podrejeni in nezahvalni posel. Zato tudi tako radi svetujejo, da naj se namesto takih prevodov raje po možnosti pripomore s parafrazo, kakor storijo tudi tolmači v težavnih in spornih primerih.

In kako zdaj? Naj delimo ta pogled in sledimo temu svetu? Stari so očitno malo prevajali v tistem najizrecnejšem smislu, in tudi večina novih ljudstev, ki so jih prestrašile težave samolastnega prevoda, se zadovolji s po-tvarjanjem in parafrazo. Kdo bo trdil, da so že kdaj iz starih jezikov kaj prevedli v francoščino, še manj iz germanskih [jezikov]! Mi, Nemci naj še tako dobro slišimo ta svet, sledili mu vseeno ne bomo. Notranja nujnost, v kateri se svojstveni poklic

13 »Und der eigentliche Zweck könnte nur sein, im einzelnen das gleiche Verhältniß mancher Ausdrücke und Combinationen in verschiedenen Sprachen zu einem bestimmten Charakter zur Anschauung zu bringen, und im ganzen die Sprache mit dem eigenthümlichen Geist eines fremden Meisters, aber diesen ganz von seiner Sprache getrennt und gelöst, zu beleuchten.«

našega naroda dovolj razločno izreka, nas je pognal v masovno prevajanje; ne moremo nazaj in moramo skozi. Kakor so se morda šele z mnogovrstnim presajanjem tujih rastlin naša tla sama obogatila in oplodila, in je naše podnebje postalo prijetnejše in milejše: tako tudi čutimo, da lahko naša govornica, ker jo zaradi nordijske vztrajnosti manj vzgibljemo sami, zgolj z mnogostranim dotikanjem s tujim, zares sveže uspeva in popolno razvije svojo silo. In zdi se, da s tem sovпада, da je – zaradi spoštovanja tujega in svoje [seiner] posredujoče narave – naš narod morda določen, da v svoji govorici, obenem s svojimi, zedini vse zaklade tuje znanosti in umetnosti v veliko zgodovinsko celoto, (o)hranjeno [verwahrt] v središču in srcu Evrope, da lahko s pomočjo našega jezika, vsak čisto in popolno – kakor je tujcu sploh mogoče – uživa, kar so lepega prinesli najrazličnejši časi. Zdi se, da je to dejanski resnično zgodovinski namen prevajanja v velikem, kakor je domač pri nas. Za to pa lahko uporabimo zgolj »eno« metodo, tisto, ki smo jo motrili najprej. Njene težave, ki jih nismo zatajili, se mora ta večšina – kolikor je mogoče – naučiti premagovati. Začeli smo dobro, večina dela še preostaja. Veliko poskusov in vaj mora tudi še predhoditi, preden se udejanji nekaj izrednih del; marsikaj se na začetku sveti, kasneje ga prekosi boljše. Kako dobro so posamezni umetniki določene težave delno že premagali, delno so se srečno vili med njimi, za to že imamo pred sabo dovolj raznovrstnih primerov. Tudi če na tem polju delajo manj večji: naj nas zaradi njihovih naporov preplašeno ne skrbi glede velike škode za našo govornico. Najprvo se moramo dogovoriti, da v jeziku, v katerem se tako na veliko prevaja, obstaja tudi lastno jezikovno področje za prevode, in njim mora biti dovoljeno marsikaj, česar drugače ne smemo videti. In kdor take novitete neupravičeno presajuje, bo imel malo naslednikov ali pa sploh nobenega; in če hočemo poračunati ne le za krajše časovno obdobje, se lahko že zanesemo na asimilacijski proces govornice, da bo spet izvrgla vse, kar je bilo sprejeto le zaradi prehodnih potreb, in njeni naravi pravzaprav ne ustreza. Nasprotno ne smemo spregledati, da se mnogo lepega in močnega deloma razvije v govorici šele s prevajanjem, deloma se ga obudi iz pozabe. Govorimo premalo in sorazmerno preveč klepetamo; ne gre tajiti, da je tudi že pred davnim časom tudi način pisanja pretirano ubral to smer; prevajanje je nemalo doprineslo k uveljavitvi strožjega stila. Če kdaj pride čas, ko bomo imeli javno življenje, iz katerega se potem mora razviti bolj vsebinska in jeziku

pravičnejša družbenost, na drugi strani bolj prost prostor za talent govorca, potem bomo za prihodnji razvoj jezika prevajanje manj potrebovali. In naj le pride ta čas, preden častno pretečemo cel krog prevajalski muk!

Prevedel Aleš Košar*

* F. Schleiermacher, »Ueber die verschiedenen Methoden des Uebersetzens«. <http://users.unimi.it/dililefi/costazza/programmi/2006-07/Schleiermacher.pdf> (zadnji dostop: 7. 7. 2018). Razpravo je Schleiermacher prebral 24. junija 1813 v berlinski Kraljevi akademiji znanosti.